UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

22 päivänä joulukuuta 2010 *

Asiassa C-118/09,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Oberste Berufungs- und Disziplinarkommission (Itävalta) on esittänyt 16.3.2009 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 1.4.2009, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa, jonka on pannut vireille

Robert Koller,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J.-C. Bonichot sekä tuomarit K. Schiemann ja L. Bay Larsen (esittelevä tuomari),

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

julkisasiamies: V. Trstenjak,
kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– abogado Koller itse,

– Itävallan hallitus, asiamiehenään C. Pesendorfer,

– Tšekin hallitus, asiamiehenään M. Smolek,

– Kreikan hallitus, asiamiehinään E. Skandalou ja S. Vodina,

– Espanjan hallitus, asiamiehenään J. López-Medel Báscones,

– Euroopan komissio, asiamiehinään C. Hermes ja H. Støvlbæk,

kuultuaan julkisasiamiehen 2.6.2010 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee vähintään kolmivuotisesta ammatillisesta korkeammasta koulutuksesta annettujen tutkintotodistusten tunnustamista koskevasta yleisestä järjestelmästä 21.12.1988 annetun neuvoston direktiivin 89/48/ETY (EYVL 1989, L 19, s. 16), sellaisena kuin se on muutettuna 14.5.2001 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2001/19/EY (EYVL L 206, s. 1; jäljempänä muutettu direktiivi 89/48), tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Koller ja Oberlandesgericht Grazin Rechtsanwaltsprüfungskommission (Grazin alueen muutoksenhakutuomioistuimen asianajajatutkintolautakunta) ja joka koskee kyseisen lautakunnan puheenjohtajan kieltäytymistä antaa Kollerille lupa osallistua asianajajan ammatin harjoittamiseen Itävallassa tarvittavaan kelpoisuuskokeeseen tai vapauttaa hänet suorittamasta kyseistä koetta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Muutetun direktiivin 89/48 1 artiklan a, b ja g alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

a) ’tutkintotodistuksella’ yksittäistä tutkintotodistusta, todistusta tai muuta muodollista kelpoisuutta osoittavaa asiakirjaa tai tällaisten tutkintotodistusten, todistusten tai asiakirjojen yhdistelmää:

– jonka jäsenvaltion lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten mukaisesti asetettu toimivaltainen viranomainen on antanut,

– jolla osoitetaan, että sen haltija on suorittanut vähintään kolmivuotisen tai vastaavan pituisen osa-aikaisen keskiasteen jälkeisen koulutuksen yliopistossa tai korkeakoulussa tai muussa vastaavan tasoisessa oppilaitoksessa ja tarvittaessa suorittanut keskiasteen jälkeisten opintojen lisäksi vaadittavan ammatillisen harjoittelun, ja

– jolla osoitetaan, että sen haltijalla on ammattipätevyys ryhtyä harjoittamaan säänneltyä ammattia tai harjoittaa sitä tuossa jäsenvaltiossa,

edellyttäen, että koulutus, joka todistetaan tutkintotodistuksella, todistuksella tai muulla muodollista kelpoisuutta osoittavalla asiakirjalla, on suoritettu pääosin yhteisössä – –

Ensimmäisessä alakohdassa tarkoitetun tutkintotodistuksen kaltaisena pidetään jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen antamaa yksittäistä tutkintotodistusta, todistusta tai muuta muodollista kelpoisuutta osoittavaa asiakirjaa tai tällaisten tutkintotodistusten, todistusten tai asiakirjojen yhdistelmää, jos se on annettu yhteisössä suoritetusta koulutuksesta ja tuon jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen on tunnustanut sen vastaavan tasoiseksi ja jos se antaa samat oikeudet ryhtyä harjoittamaan säänneltyä ammattia ja harjoittaa sitä tuossa jäsenvaltiossa;

b) ’vastaanottavalla jäsenvaltiolla’ jokaista jäsenvaltiota, jossa jonkin jäsenvaltion kansalainen hakee oikeutta harjoittaa säänneltyä ammattia, ja joka on muu kuin se valtio, jossa hän on saanut tutkintotodistuksensa tai ensin harjoittanut kyseistä ammattia;

– –

g) ’kelpoisuuskokeella’ vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten laatimaa, yksinomaan ammattitietoihin rajoittuvaa koetta, jonka tarkoituksena on arvioida hakijan kykyä harjoittaa säänneltyä ammattia tuossa jäsenvaltiossa.

Tätä koetta varten toimivaltaiset viranomaiset tekevät jäsenvaltion edellyttämän koulutuksen ja hakijan saaman koulutuksen vertailuun perustuvan luettelon aiheista, jotka eivät sisälly hakijan tutkintotodistukseen tai muuhun muodollista kelpoisuutta osoittavaan asiakirjaan.

Kelpoisuuskokeessa on otettava huomioon, että hakija on pätevä ammatinharjoittaja siinä jäsenvaltiossa, josta hän on peräisin tai josta hän tulee. Sen tulee sisältää edellä tarkoitetusta luettelosta valittavat aineet, joiden tuntemista pidetään olennaisen tärkeänä, jotta hakija voi harjoittaa ammattiaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa. Koe voi sisältää myös vastaanottavassa jäsenvaltiossa kyseiseen toimintaan sovellettavan ammattietiikan tuntemusta. Kyseisen valtion toimivaltaiset viranomaiset määräävät kelpoisuuskokeen yksityiskohtaisesta soveltamisesta ottaen huomioon yhteisön oikeuden säännökset.

– –”

4 Muutetun direktiivin 89/48 3 artiklan a alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Kun säännellyn ammatin harjoittamiseen ryhtyminen tai sen harjoittaminen vastaanottavassa jäsenvaltiossa edellyttää tutkintotodistusta, toimivaltainen viranomainen ei saa puutteellisen pätevyyden perusteella kieltäytyä antamasta jäsenvaltion kansalaiselle lupaa ryhtyä harjoittamaan tai harjoittaa tätä ammattia samoilla edellytyksillä, joita sovelletaan sen omiin kansalaisiin:

a) jos hakijalla on tutkintotodistus, joka toisessa jäsenvaltiossa vaaditaan kyseisen ammatin harjoittamisen aloittamiseksi tai sen harjoittamiseksi tuon jäsenvaltion alueella, ja tämä tutkintotodistus on annettu jossakin jäsenvaltiossa – –”

5 Mainitun direktiivin 4 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Vastaanottava jäsenvaltio voi 3 artiklan estämättä edellyttää, että hakija myös:

a) todistaa, että hänellä on ammattikokemusta, jos hakemuksen tueksi esitetyn 3 artiklan a ja b alakohdassa tarkoitetun koulutuksen kesto on vähintään vuoden vastaanottavan jäsenvaltion edellyttämää lyhyempi. – –

– –

b) suorittaa enintään kolme vuotta kestävän sopeutumisajan tai kelpoisuuskokeen:

– kun hakijan saaman 3 artiklan a ja b alakohdassa tarkoitetun koulutuksen sisältö olennaisesti eroaa vastaanottavan jäsenvaltion edellyttämän tutkinnon sisällöstä, tai

– kun 3 artiklan a alakohdassa mainitussa tapauksessa vastaanottavassa jäsenvaltiossa säännelty ammatti koostuu yhdestä tai useammasta sellaisesta säännellystä ammattitoiminnasta, joka ei sisälly säänneltyyn ammattiin siinä jäsenvaltiossa, josta hakija on peräisin tai josta hän tulee, ja tämä ero vastaa vastaanottavan jäsenvaltion edellyttämää erikoiskoulutusta ja sisältää aiheita, jotka olennaisesti eroavat hakijan esittämän tutkintotodistuksen sisällöstä, tai

– –

Jos vastaanottava jäsenvaltio aikoo vaatia hakijaa suorittamaan sopeutumisajan tai kelpoisuuskokeen, sen on ensin tutkittava, onko hakijan ammattiuransa aikana hankkima osaaminen sellaista, että se kattaa täysin tai osittain ensimmäisessä alakohdassa tarkoitetun olennaisen eroavaisuuden.

Jos vastaanottava jäsenvaltio käyttää tätä mahdollisuutta, sen on annettava hakijalle mahdollisuus valita sopeutumisajan ja kelpoisuuskokeen välillä. Tästä periaatteesta poiketen vastaanottava jäsenvaltio voi määrätä, käytetäänkö sopeutumisaikaa vai kelpoisuuskoetta niiden ammattien osalta, joiden harjoittaminen edellyttää kansallisen lainsäädännön tarkkaa tuntemusta ja joissa kansallista lainsäädäntöä koskeva neuvonta tai avustaminen on olennainen ja pysyvä ammattitoiminnan osa. – –

2. Vastaanottava jäsenvaltio ei kuitenkaan voi soveltaa 1 kohdan a ja b alakohdan määräyksiä kasautuvasti.”

Kansallinen lainsäädäntö

6 Eurooppalaisten asianajajien palvelujen tarjoamisen vapaudesta ja sijoittautumisesta Itävallassa annetun liittovaltion lain (Bundesgesetz über den freien Dienstleistungsverkehr und die Niederlassung von europäischen Rechtsanwälten in Österreich

(BGBl. I, 27/2000), sellaisena kuin se on julkaistu BGBl:ssä I, 59/2004; jäljempänä EuRAG) 3 luvussa on muun muassa kyseisen lain 24–29 §. EuRAG:n 24 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Euroopan unionin jäsenvaltioiden – – kansalaiset, joilla on tutkintotodistus, jolla osoitetaan, että sen haltijalla on ammattipätevyys ryhtyä välittömästi harjoittamaan jotakin tämän lain liitteessä mainittua ammattia, on pyynnöstä merkittävä asianajajaluetteloon – – heidän suoritettuaan kelpoisuuskokeen.

2. Edellä 1 momentissa tarkoitettuja tutkintotodistuksia ovat – –direktiivissä 89/48 – – tarkoitetut tutkintotodistukset, todistukset tai muut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat – –”

7 EuRAG:n 25 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Kelpoisuuskoe on yksinomaan hakijan ammattitietoja koskeva valtiollinen tutkinto, jolla arvioidaan hänen valmiuttaan asianajajan ammatin harjoittamiseen Itävallassa. Kelpoisuuskokeessa on otettava huomioon, että hakijalla on asianajajan ammatin harjoittamiseen jossakin Euroopan unionin jäsenvaltiossa vaadittu ammattipätevyys.”

8 EuRAG:n 27 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Kelpoisuuskokeeseen pääsemisestä päättää hakijan pyynnöstä ja Oberlandesgerichtin sijaintipaikan asianajajayhteisön suostumuksella asianajajatutkintolautakunnan puheenjohtaja viimeistään neljän kuukauden kuluttua siitä, kun hakija on esittänyt täydelliset hakemusasiakirjat.”

9 EuRAG:n 29 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Asianajajatutkintolautakunnan puheenjohtaja vapauttaa hakemuksesta 26 §:n mukaan toimivaltaisen asianajajayhteisön suostumuksella koeaineista, kun hakija osoittaa, että hän on aikaisemmalla koulutuksellaan tai aikaisemmalla ammattitoiminnallaan hankkinut jossakin koeaineessa asianajajan ammatin harjoittamiseksi Itävallassa tarpeelliset aineellisoikeudelliset ja prosessioikeudelliset tiedot Itävallan oikeudesta.”

10 Asianajajista annetun Itävallan asetuksen (Rechtsanwaltsordnung (RGBl. 96/1868), sellaisena kuin se on julkaistu BGBl:ssä I, 128/2004; jäljempänä RAO) 1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Asianajajan ammatin harjoittaminen [Itävallassa] ei edellytä viranomaisen nimityspäätöstä vaan pelkästään selvitystä jäljempänä mainittujen edellytysten täyttymisestä ja merkitsemistä asianajajaluetteloon – –

2) Edellytykset ovat seuraavat:

– –

d) käytännön harjoittelu, jonka laadusta ja pituudesta säädetään laissa;

e) asianajajatutkinnon suorittaminen;

– –”

11 RAO:n 2 §:n 2 momentin nojalla käytännön harjoittelun keston on oltava viisi vuotta, josta vähintään yhdeksän kuukautta on työskenneltävä tuomioistuimessa tai syyttäjänvirastossa ja vähintään kolme vuotta Itävallassa toimivan asianajajan palveluksessa.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

12 Itävallan kansalainen Koller sai 25.11.2002 Grazin (Itävalta) yliopistosta oppiarvon ”Magister der Rechtswissenschaften” eli tutkintotodistuksen vähintään kahdeksan lukukauden pituisista yliopistossa suoritetuista oikeustieteen opinnoista.

13 Espanjan opetus- ja tiedeministeriön 10.11.2004 tekemällä päätöksellä oppiarvo ”Magister der Rechtswissenscahften” tunnustettiin vastaavan tasoiseksi kuin espanjalainen oppiarvo ”Licenciado en Derecho” siltä osin kuin hakija oli osallistunut Madridin (Espanja) yliopistossa järjestetyille kursseille ja suorittanut lisätutkinnot Espanjan kansallisessa oikeudessa säädetyn vastaavuuden tunnustamista koskevan menettelyn mukaisesti.

14 Madridin asianajajayhteisö antoi 14.3.2005 Kollerille oikeuden käyttää ammattinimikettä ”abogado” todettuaan, että Kollerilla oli oppiarvo ”Licenciado en Derecho”.

15 Koller pyysi 5.4.2005 Oberlandesgericht Grazin toimialueen Rechtsanwaltsprüfungskommissionilta, että hänelle annettaisiin lupa osallistua asianajan ammatin kelpoisuuskokeeseen. Samalla hän pyysi EuRAG:n 29 §:n mukaista vapautusta kaikista kelpoisuuskokeen koeaineista.

16 Rechtsanwaltsprüfungskommissionin puheenjohtaja hylkäsi EuRAG:n 27 §:n perusteella pyynnön saada lupa osallistua kelpoisuuskokeeseen 11.8.2005 tekemällään päätöksellä. Kyseisenä ajankohtana Koller harjoitti asianajajan ammattia Espanjassa. Koller valitti päätöksestä Oberste Berufungs- und Disziplinarkommissioniin (asianajajien ammatinharjoittamista valvova ylin muutoksenhaku- ja kurinpitolautakunta, jäljempänä OBDK).

17 OBDK hylkäsi 31.1.2006 tekemällään päätöksellä hakijan vaatimukset. OBDK vetosi ensinnäkin siihen, ettei Espanjassa Itävallassa sovellettavasta säännöstöstä poiketen ole tarpeen suorittaa käytännön harjoittelua asianajajan ammatin harjoittamiseksi. OBDK päätteli tämän perusteella, että Kollerin hakemuksen tarkoituksena oli kiertää Itävallan säännöstössä edellytetty viiden vuoden käytännön harjoittelua koskeva velvoite.

18 Toiseksi OBDK:n mielestä pelkkä oppiarvo ”Licenciado en Derecho” täytä EuRAG:n 3 luvun mukaan kelpoisuuskokeeseen pääsyn edellytyksiä. Tältä osin muutetun direktiivin 89/48 1 artiklan a alakohdan toisessa luetelmakohdassa tehdään ero vähintään kolmivuotisen keskiasteen jälkeisen koulutuksen suorittamisen ja näiden opintojen lisäksi vaadittavan ammatillisen harjoittelun välillä. Näin ollen on katsottava, että EuRAG:ssä edellytetty kelpoisuuskoe on tutkinto, jolla on tarkoitus yksinomaan arvioida hakijan ammattitietoja. OBDK:n mukaan Kollerilla ei ole mitään ammattitietoja, joten hänelle ei voida antaa lupaa osallistua kelpoisuuskokeeseen. Sillä, että hakemukseen, jolla pyydetään saada lupa osallistua kelpoisuuskokeeseen, on yhdistetty koeaineista vapauttamista koskeva hakemus, pyritään todellisuudessa OBDK:n mukaan kiertämään tarkoituksellisesti Itävallan lainsäädäntöä.

19 Verfassungsgerichtshof (Itävallan perustuslakituomioistuin) kumosi kyseisen päätöksen Kollerin tekemän valituksen johdosta 13.3.2008 antamallaan tuomiolla muun muassa sillä perusteella, ettei ole olemassa seikkoja, jotka osoittaisivat Kollerin syyllistyneen väärinkäyttöön. Tämän johdosta OBDK:n on otettava uudelleen kantaa Kollerin hakemukseen, jolla pyritään saamaan lupa osallistua asianajajan ammatin kelpoisuuskokeeseen.

20 Tässä tilanteessa OBDK päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko direktiiviä 89/48 – – sovellettava Itävallan kansalaisen tapauksessa, jos

a) tämä henkilö on suorittanut Itävallassa oikeustieteellisen loppututkinnon ja hänelle on todistuksen antamista koskevalla päätöksellä myönnetty yliopistollinen oppiarvo ’Magister der Rechtswissenschaften’,

b) hänelle on sen jälkeen Espanjan – – opetus- ja tiedeministeriön antamalla tunnustamisasiakirjalla myönnetty oikeus käyttää – itävaltalaiseen oppiarvoon nähden vastaavan tasoista – espanjalaista oppiarvoa ’Licenciado en Derecho’ hänen suoritettuaan espanjalaisessa yliopistossa lisätutkinnot, joiden edellyttämät opinnot ovat kuitenkin kestäneet vähemmän kuin kolme vuotta, ja

c) hän on Madridin asianajajayhteisölle ilmoittautumalla saanut oikeuden käyttää ammattinimikettä ’abogado’ ja tosiasiallisesti harjoittanut Espanjassa asianajajan ammattia kolme viikkoa ennen hakemuksen tekemistä ja enintään viiden kuukauden ajan ennen asian ratkaisemista ensimmäisessä käsittelyasteessa?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi:

Onko direktiivin 89/48 – – kanssa yhteensoveltuvaa, että EuRAG:n 24 §:ää tulkitaan siten, että oikeustieteellisen loppututkinnon suorittaminen Itävallassa ja sen lisäksi espanjalaisessa yliopistossa kolmea vuotta lyhyemmässä ajassa

suoritettujen lisätutkintojen jälkeen saatu oikeus käyttää espanjalaista oppiarvoa 'Licenciado en Derecho' eivät täytä kelpoisuuskokeeseen pääsyn edellytyksiä Itävallassa EuRAG:n 24 §:n 1 momentin mukaisesti ilman todistusta kansallisessa oikeudessa (RAO:n 2 §:n 2 momentti) vaadittavasta käytännön harjoittelusta, vaikka hakija on ilman vastaavanlaista vaatimusta käytännön kokemuksesta saanut Espanjassa oikeuden ammattinimikkeen 'abogado' käyttöön ja on siellä harjoittanut asianajajan ammattia kolme viikkoa ennen hakemuksen tekemistä ja enintään viiden kuukauden ajan ennen asian ratkaisemista ensimmäisessä käsittelyasteessa?"

Unionin tuomioistuimen toimivalta

21 Alustavasti on tarkastettava, onko OBDK EY 234 artiklassa tarkoitettu tuomioistuin ja onko unionin tuomioistuin näin ollen toimivaltainen ratkaisemaan kyseisen lautakunnan sille esittämät kysymykset.

22 Tältä osin on palautettava mieliin, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on niin, että harkitessaan, onko ennakkoratkaisua pyytävä elin EY 234 artiklassa tarkoitettu "tuomioistuin", mikä on pelkästään unionin oikeuden perusteella ratkaistava kysymys, unionin tuomioistuin ottaa huomioon useita seikkoja, joita ovat muun muassa kyseisen elimen lakisääteisyys, pysyvyys, sen tuomiovallan pakottavuus, menettelyn kontradiktorisuus, toimiminen oikeussääntöjen soveltajana ja riippumattomuus (ks. mm. asia C-54/96, Dorsch Consult, tuomio 17.9.1997, Kok., s. I-4961, 23 kohta; asia C-53/03, Syfait ym., tuomio 31.5.2005, Kok., s. I-4609, 29 kohta ja asia C-246/05, Häupl, tuomio 14.6.2007, Kok., s. I-4673, 16 kohta).

23 OBDK:lla, jonka osalta on selvää, että sen tuomiovalta on pakottava, on kuitenkin, kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 52 kohdassa todennut, kaikki vaadittavat ominaisuudet, jotta sitä voidaan pitää EY 234 artiklassa tarkoitettuna tuomioistuimena.

24 Unionin tuomioistuin on siis toimivaltainen vastaamaan ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

25 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy ensimmäisellä kysymyksellään lähinnä sitä, voiko yli kolmivuotisesta keskiasteen jälkeisestä koulutuksesta vastaanottavassa jäsenvaltiossa annetun muodollista kelpoisuutta osoittavan asiakirjan ja sellaisen toisessa jäsenvaltiossa kolmea vuotta lyhyemmän lisäkoulutuksen jälkeen annetun vastaavan muodollista kelpoisuutta osoittavan asiakirjan haltija, jonka perusteella hänellä on oikeus ryhtyä harjoittamaan jälkimmäisessä valtiossa asianajajan säänneltyä ammattia, jota hän harjoitti todellisuudessa kyseisessä valtiossa sinä ajankohtana, jolloin hän pyysi saada lupaa osallistua kelpoisuuskokeeseen, vedota muutetun direktiivin 89/48 säännöksiin ryhtyäkseen harjoittamaan asianajajan säänneltyä ammattia vastaanottavassa jäsenvaltiossa sillä edellytyksellä, että hän läpäisee kelpoisuuskokeen.

26 On huomautettava, että tutkintotodistuksen käsite, sellaisena kuin se on määritelty muutetun direktiivin 89/48 1 artiklan a alakohdassa, on kyseisessä direktiivissä säädetyn korkeammasta koulutuksesta annettujen tutkintotodistusten tunnustamista koskevan yleisen järjestelmän perusta (ks. mm. asia C-286/06, komissio v. Espanja, tuomio 23.10.2008, Kok., s. I-8025, 53 kohta).

27 Jollei muutetun direktiivin 89/48 4 artiklan säännöksistä muuta johdu, saman direktiivin 3 artiklan ensimmäisen kohdan a alakohdalla annetaan jokaiselle hakijalle, jolla on kyseisessä direktiivissä tarkoitettu ”tutkintotodistus”, joka mahdollistaa säännellyn ammatin harjoittamisen jäsenvaltiossa, oikeus harjoittaa samaa ammattia kaikissa muissa jäsenvaltioissa (ks. em. asia komissio v. Espanja, tuomion 54 kohta).

28 Kollerin vetoaman kaltaisesta pätevyydestä on huomautettava, että muutetun direktiivin 89/48 1 artiklan a alakohdassa tarkoitettu ”tutkintotodistus” voi olla asiakirjojen yhdistelmä.

29 Muutetun direktiivin 89/48 1 artiklan a alakohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa tarkoitetusta edellytyksestä on todettava yhteisöjen tuomioistuimen katsoneen asiassa C-311/06, Consiglio Nazionale degli Ingegneri, 29.1.2009 annetun tuomion (Kok., s. I-415) 48 kohdassa, että edellytys oli täyttynyt sellaisen henkilön vetoamien asiakirjojen osalta, joka oli pyytänyt hänen kirjaamistaan insinöörien luetteloon Italiassa, koska kunkin kyseisen henkilön asiakirjan oli myöntänyt Italian ja Espanjan lakien mukaisesti asetettu toimivaltainen viranomainen. Mainittu edellytys täyttyy myös Kollerin vetoamien kaltaisten asiakirjojen osalta, koska kunkin niistä on antanut Itävallan ja Espanjan lakien mukaisesti asetettu toimivaltainen viranomainen.

30 Muutetun direktiivin 89/48 1 artiklan a alakohdan toisessa luetelmakohdassa tarkoitetusta edellytyksestä on todettava, että Kollerin kaltainen henkilö täyttää – kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut myös edellä mainitussa asiassa Consiglio Nazionale degli Ingegneri annetun tuomion 49 kohdassa kyseisen tuomion taustalla olevassa asiassa kyseessä olleesta henkilöstä – edellytyksen, jonka mukaan asiakirjan

haltijan on pitänyt suorittaa vähintään kolmivuotinen keskiasteen jälkeinen koulutus yliopistossa. Tämä seikka on näet nimenomaisesti todistettu opintoja osoittavalla asiakirjalla, jonka Grazin yliopisto on asianomaiselle antanut.

31 Muutetun direktiivin 89/48 1 artiklan a alakohdan kolmannessa luetelmakohdassa tarkoitetusta edellytyksestä on todettava, että Espanjan opetus- ja tiedeministeriön laatimasta vastaavuuden tunnustamista koskevasta asiakirjasta ja joka tapauksessa Kollerin merkitsemisestä Madridin asianajajayhteisön luetteloon seuraa, että Kollerilla on säänneltyyn ammattiin pääsyyn Espanjassa vaadittava ammattipätevyys (ks. vastaavasti em. asia Consiglio Nazionale degli Ingegneri, tuomion 50 kohta).

32 Siitä edellä mainitussa asiassa Consiglio Nazionale degli Ingegneri annetun tuomion taustalla olevassa asiassa kyseessä olleen henkilön vetoamasta vastaavuuden tunnustamista koskevasta todistuksesta poiketen, jota ei ollut annettu mistään Espanjan koulutusjärjestelmään kuuluvasta koulutuksesta ja joka ei perustunut kokeeseen eikä Espanjassa hankittuun ammattikokemukseen, Kollerin vetoama espanjalainen asiakirja osoittaa Kollerin hankkineen lisäpätevyyttä Itävallassa hankittuun pätevyyteen nähden.

33 Vaikka siis on totta, ettei ammattipätevyyttä osoittavaa asiakirjaa voida rinnastaa muutetussa direktiivissä 89/48 tarkoitettuun ”tutkintotodistukseen” ilman, että pätevyys on hankittu kokonaan tai osittain sen jäsenvaltion koulutusjärjestelmän yhteydessä, joka on antanut kyseisen asiakirjan (ks. vastaavasti em. asia Consiglio Nazionale degli Ingegneri, tuomion 55 kohta), tämä ei ole kuitenkaan tilanne Kollerin pääasiassa vetoaman asiakirjan osalta.

34 Tältä osin ei ole myöskään merkitystä sillä, ettei kyseisellä espanjalaisella asiakirjalla todisteta Espanjassa saatua kolmivuotista ammatillista koulutusta. Kyseisen direktiivin 1 artiklan a alakohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa ei näet edellytetä, että vähintään kolmivuotinen tai vastaavan pituinen osa-aikainen keskiasteen jälkeinen koulutus suoritetaan muussa jäsenvaltiossa kuin vastaanottavassa jäsenvaltiossa.

35 Kollerin kaltaisella henkilöllä on siten todellakin muutetun direktiivin 89/48 1 artiklan a alakohdassa tarkoitettu ”tutkintotodistus”.

36 Ensimmäiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että yli kolmivuotisesta keskiasteen jälkeisestä koulutuksesta vastaanottavassa jäsenvaltiossa annetun muodollista kelpoisuutta osoittavan asiakirjan ja sellaisen toisessa jäsenvaltiossa kolmea vuotta lyhyemmän lisäkoulutuksen jälkeen annetun vastaavan muodollista kelpoisuutta osoittavan asiakirjan haltija, jonka perusteella hänellä on oikeus ryhtyä harjoittamaan jälkimmäisessä valtiossa asianajajan säänneltyä ammattia, jota hän harjoitti todellisuudessa kyseisessä valtiossa sinä ajankohtana, jolloin hän pyysi saada lupaa osallistua kelpoisuuskokeeseen, voi vedota muutetun direktiivin 89/48 säännöksiin ryhtyäkseen harjoittamaan asianajajan säänneltyä ammattia vastaanottavassa jäsenvaltiossa sillä edellytyksellä, että hän läpäisee kelpoisuuskokeen.

Toinen kysymys

37 Toisella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy lähinnä sitä, onko muutettua direktiiviä 89/48 tulkittava siten, että se on esteenä sille, että vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset epäävät pääasian hakijan kaltaisessa tilanteessa olevalta henkilöltä luvan osallistua asianajajan ammatin

kelpoisuuskokeeseen, jos hän ei voi osoittaa suorittaneensa kyseisen jäsenvaltion säännöstössä edellytettyä käytännön harjoittelua.

38 Muutetun direktiivin 89/48 1 artiklan a alakohdassa tarkoitetun ”tutkintotodistuksen” haltijana Kollerin kaltaisella henkilöllä on kyseisen direktiivin 3 artiklan ensimmäisen kohdan a alakohdan mukaan lupa ryhtyä harjoittamaan asianajajan säänneltyä ammattia vastaanottavassa jäsenvaltiossa.

39 Sellaisen ammatin tapauksessa, jonka harjoittaminen edellyttää kansallisen lainsäädännön tarkkaa tuntemusta ja jossa kansallista lainsäädäntöä koskeva neuvonta tai avustaminen on olennainen ja pysyvä ammattitoiminnan osa, muutetun direktiivin 89/48 3 artikla ei kuitenkaan ole saman direktiivin 4 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan esteenä sille, että vastaanottava valtio vaatii hakijaa suorittamaan myös kelpoisuuskokeen, sillä edellytyksellä, että kyseinen valtio tarkastaa ensin, onko hakijan ammattiuransa aikana hankkima osaaminen sellaista, että se kattaa täysin tai osittain kyseisen 4 artiklan 1 kohdan b alakohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa tarkoitetun olennaisen eroavaisuuden.

40 Silloin, kun hakijan on suoritettava vastaanottavassa jäsenvaltiossa kelpoisuuskoe, jonka nimenomaisena tarkoituksena on varmistua siitä, että hakija on kelpoinen harjoittamaan säänneltyä ammattia kyseisessä jäsenvaltiossa, jälkimmäinen jäsenvaltio ei voi muutetun direktiivin 89/48 4 artiklan perusteella evätä pääasian hakijan kaltaisessa tilanteessa olevalta henkilöltä lupaa osallistua tällaiseen kokeeseen sillä perusteella, ettei hän ole suorittanut kyseisen jäsenvaltion säännöstössä edellytettyä käytännön harjoittelua.

41 Tämän perusteella toiseen kysymykseen on vastattava, että muutettua direktiiviä 89/48 on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset epäävät pääasian hakijan kaltaisessa tilanteessa olevalta

henkilöltä luvan osallistua asianajajan ammatin kelpoisuuskokeeseen, jos hän ei voi osoittaa suorittaneensa kyseisen jäsenvaltion säännöstössä edellytettyä käytännön harjoittelua.

Oikeudenkäyntikulut

42 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Yli kolmivuotisesta keskiasteen jälkeisestä koulutuksesta vastaanottavassa jäsenvaltiossa annetun muodollista kelpoisuutta osoittavan asiakirjan ja sellaisen toisessa jäsenvaltiossa kolmea vuotta lyhyemmän lisäkoulutuksen jälkeen annetun vastaavan muodollista kelpoisuutta osoittavan asiakirjan haltija, jonka perusteella hänellä on oikeus ryhtyä harjoittamaan jälkimmäisessä valtiossa asianajajan säänneltyä ammattia, jota hän harjoitti todellisuudessa kyseisessä valtiossa sinä ajankohtana, jolloin hän pyysi saada lupaa osallistua kelpoisuuskokeeseen, voi vedota vähintään kolmivuotisesta ammatillisesta korkeammasta koulutuksesta annettujen tutkintotodistusten tunnustamista koskevasta yleisestä järjestelmästä 21.12.1988 annetun neuvoston direktiivin 89/48/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna 14.5.2001 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2001/19/EY, säännöksiin ryhtyäkseen harjoittamaan asianajajan säänneltyä ammattia vastaanottavassa jäsenvaltiossa sillä edellytyksellä, että hän läpäisee kelpoisuuskokeen.

2) Direktiiviä 89/48, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2001/19, on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset epäävät pääasian hakijan kaltaisessa tilanteessa olevalta henkilöltä luvan osallistua asianajajan ammatin kelpoisuuskokeeseen, jos hän ei voi osoittaa suorittaneensa kyseisen jäsenvaltion säännöstössä edellytettyä käytännön harjoittelua.

Allekirjoitukset